

BE-002

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าไหมอีรี่: มิติการจัดการเพื่อยกระดับศักยภาพวิสาหกิจ
ชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านหนองหญ้าปล้อง จังหวัดขอนแก่น
Cost and Return Analysis of Eri Silk: Management Dimensions for Enhancing
the Potential of the Ban Nong Ya Plong Weaving Community Enterprise,
Khon Kaen Province

กนกวรรณ แสนสุรินทร์¹, รจนา วังเดช² และ อภิญญา เปาอินทร์^{3,*}

Kanokwan Sansurin¹, Rotjana Wingdet² และ Apinya Paoin^{3,*}

^{1,2,3} วิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

Khon Kaen Vocational College, Institute of Vocational Education: Northeastern Region 3

*Corresponding author's e-mail: mamapinya@kvc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการผลิตและโครงสร้างต้นทุนของการผลิตผ้าไหมอีรี่ (2) วิเคราะห์ผลตอบแทนจากการผลิตผ้าไหมอีรี่ทั้งในเชิงบัญชีและเชิงการจัดการ และ (3) ประเมินศักยภาพการบริหารจัดการต้นทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านหนองหญ้าปล้อง จังหวัดขอนแก่น โดยมีประชากรเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 50 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 44 คน คำนวณจากสูตรของ Krejcie & Morgan โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนเฉลี่ยในการผลิตผ้าไหมอีรี่เท่ากับ 45,120 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 47,980 บาทต่อเดือน คิดเป็นกำไรสุทธิ 2,860 บาทต่อเดือน หรือมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ร้อยละ 6.34 ต่อเดือน ปัญหาด้านการจัดการพบว่าเกิดความสูญเสียของวัตถุดิบสูงถึงร้อยละ 10 และขาดแคลนช่องทางตลาด การวิจัยเสนอแนะแนวทางการจัดการต้นทุนแบบมาตรฐาน และขยายตลาดผ่านช่องทางดิจิทัลเพื่อเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจ

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, ผ้าไหมอีรี่, การวิเคราะห์ต้นทุน, ผลตอบแทน, การจัดการ

ABSTRACT

This research aimed to (1) analyze the cost and return of Eri silk production, (2) identify management problems affecting Eri silk production and distribution, and

(3) propose suitable management practices to enhance the potential of Ban Nong Ya Plong Weaving Community Enterprise, Khon Kaen Province. The population consisted of 50 members of the community enterprise, with a sample size of 44 calculated using Krejcie & Morgan's formula through purposive sampling. Data collection tools included questionnaires and in-depth interviews. Data were analyzed using descriptive statistics such as percentage and mean, and content analysis.

The results revealed that the average monthly production cost was 45,120 baht and the average revenue was 47,980 baht, with a net profit of 2,860 baht per month or a return on investment (ROI) of 6.34% per month. Management problems included high raw material loss (approximately 10%) and a lack of effective marketing channels. The study recommends applying standard costing and expanding marketing through digital platforms to enhance competitiveness.

Keywords: Community Enterprise, Eri Silk, Cost Analysis, Return, Management

บทนำ

อุตสาหกรรมผ้าไหมในประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีวัฒนธรรมการทอผ้าไหมสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) ผ้าไหมอีรี่ (Eri Silk) เป็นผ้าไหมที่มีลักษณะเฉพาะคือมีเส้นใยเนื้อหนา ทนทาน ระบายอากาศได้ดี และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเนื่องจากเป็นไหมที่ได้จากกระบวนการเลี้ยงและปั่นเส้นไหมโดยไม่ฆ่าหนอนไหม (Khanna, 2019) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผ้าไหมอีรี่จะมีจุดเด่นและมีโอกาสทางการตลาดสูง แต่ผู้ประกอบการระดับชุมชนจำนวนมากยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการต้นทุนและการตลาดอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดปัญหาต้นทุนแฝงและขาดประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลโพนเพ็ก อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ายังประสบปัญหาด้านการจัดการวัตถุดิบ การกำหนดราคาขาย และการเข้าถึงช่องทางตลาดที่มีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการจัดการที่ครอบคลุมมิติต้นทุนและผลตอบแทนเพื่อยกระดับศักยภาพของวิสาหกิจให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (Porter, 1985) ซึ่งมาจากการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน

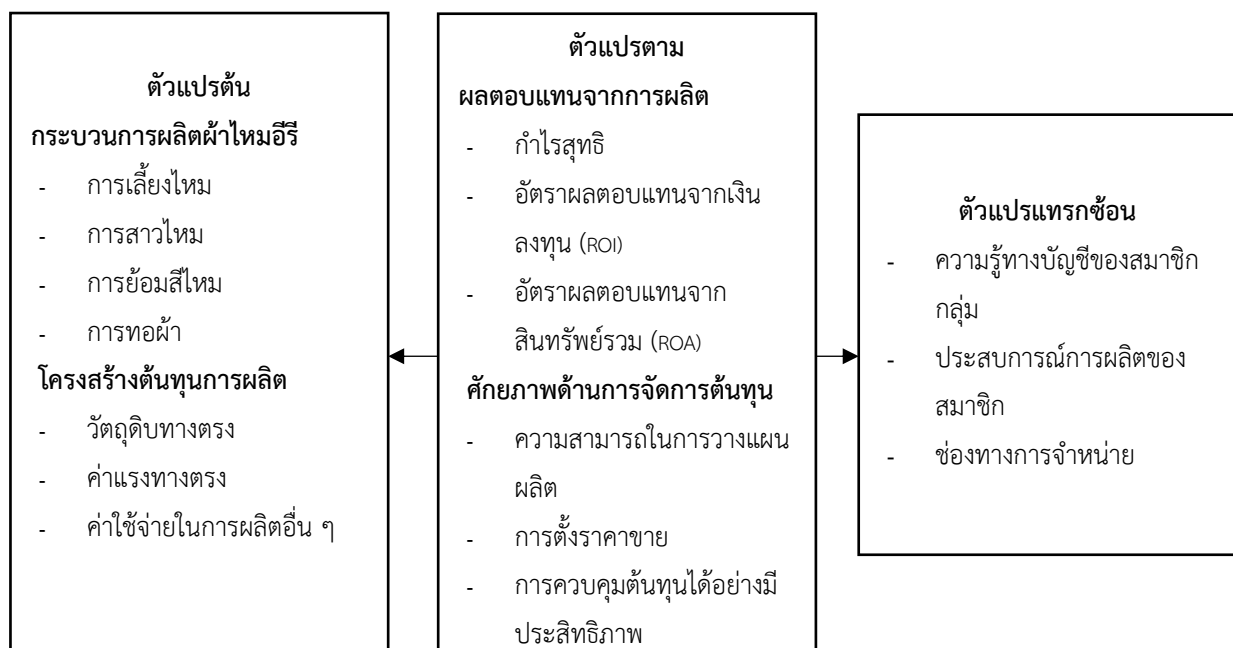
ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตผ้าไหมอีรี่ ศึกษาปัญหาการจัดการ และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการยกระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชนให้มีความมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและโครงสร้างต้นทุนของการผลิตผ้าไหมอีรี่ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองหญ้าปล้อง
2. เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการผลิตผ้าไหมอีรี่ทั้งในเชิงบัญชีและเชิงการจัดการ
3. เพื่อประเมินศักยภาพการบริหารจัดการต้นทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้มีพื้นฐานจากแนวคิดต้นทุนการผลิตของ Porter (1985) และแนวคิดผลตอบแทนการลงทุนทางเศรษฐกิจ ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรแทรกซ้อนในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

การวิจัยนี้มีพื้นฐานจากแนวคิดด้านต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนในวิสาหกิจชุมชน โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการผลิตผ้าไหมอีรี่ ต้นทุนที่เกิดขึ้น ผลตอบแทนที่ได้รับ และศักยภาพในการบริหารจัดการต้นทุนของกลุ่ม ซึ่งสามารถแสดงในกรอบแนวคิดได้ดังนี้ ตัวแปรต้น คือ 1) กระบวนการผลิตผ้าไหมอีรี่ ประกอบด้วย การเลี้ยงไหม การสาวไหม การย้อมสีไหม การทอผ้า 2) โครงสร้างต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงทางตรง ค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ ตัวแปรตาม คือ 1) ผลตอบแทนจากการผลิต ประกอบด้วย กำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม

(ROA) 2) ศักยภาพด้านการจัดการต้นทุน ประกอบด้วย ความสามารถในการวางแผนผลิต การตั้งราคาขาย การควบคุมต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวแปรแทรกซ้อน ประกอบด้วย ความรู้ทางบัญชีของสมาชิกกลุ่ม ประสบการณ์การผลิตของสมาชิก ช่องทางการจำหน่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลโพนเพ็ก อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น 50 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 44 คน ได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกเฉพาะสมาชิกที่มีประสบการณ์ตรงในการผลิตผ้าไหมอริ โดยคัดเลือกจากสมาชิกที่มีประสบการณ์การผลิตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงในการดำเนินงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและต้นทุนการผลิต 3. ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และผลตอบแทนจากการผลิต เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้จริง

วิธีรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเผชิญหน้า ณ สถานที่ผลิตภายในชุมชน พร้อมการสังเกตประกอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต รายได้จากการจำหน่ายผ้าไหม และแนวทางการบริหารจัดการภายในกลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทน ได้แก่ ROI (Return on Investment), ROA (Return on Assets), และอัตราส่วนต้นทุนขายต่อยอดขาย การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เช่น ระหว่างต้นทุนกับรายได้ในรอบเดือนต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าไหมอริ: มิติการจัดการเพื่อยกระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านหนองหญ้าปล้อง จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 88 อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีประสบการณ์ในการทอผ้าไหม 10-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 กระบวนการผลิตผ้าไหมอริของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองหญ้าปล้อง พบว่ามีกระบวนการหลัก 4 ขั้นตอน

ได้แก่ 1) การเลี้ยงไหม 2) การสาวไหม 3) การย้อมสีไหม และ 4) การทอผ้า ซึ่งแต่ละขั้นตอนยังคงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแรงงานภายในครัวเรือนเป็นหลัก ส่งผลให้มีต้นทุนที่ไม่สูงนัก และสามารถควบคุมคุณภาพได้ดี

ในด้านต้นทุนการผลิต พบว่ากลุ่มมีต้นทุนเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 43,374.31 บาท โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงานทางตรงและค่าวัตถุดิบ ขณะที่รายได้จากการจำหน่ายผ้าไหมอยู่ในระดับที่ดี ทำให้มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 44,225.69 บาท คิดเป็นอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) ร้อยละ 58.87 และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (ROA) ร้อยละ 60.50 แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการดำเนินกิจการที่สร้างรายได้สุทธิเกินกว่าต้นทุน

ในด้านการบริหารจัดการ พบว่ากลุ่มยังไม่มีระบบบัญชีต้นทุนที่เป็นทางการ และยังขาดการวางแผนต้นทุนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การตั้งราคาขายขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้สึกของสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งอาจนำไปสู่ความคลาดเคลื่อนทางการเงินในระยะยาว

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่ากระบวนการผลิตและโครงสร้างต้นทุนมีความหลากหลาย แต่ยังไม่มีการจัดทำบัญชีต้นทุนอย่างเป็นระบบ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าอัตราผลตอบแทน ROI และ ROA อยู่ในระดับสูง สะท้อนถึงความสามารถในการสร้างกำไร

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่ายังขาดการวางแผนต้นทุนและช่องทางการจำหน่ายที่เป็นระบบ ซึ่งควรได้รับการพัฒนา

โดยสรุป กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้มีศักยภาพในการผลิตผ้าไหมออร์แกนิกที่สามารถสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้ดี แต่ควรได้รับการส่งเสริมด้านการจัดการต้นทุนและการบริหารเชิงบัญชี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสะท้อนถึงความสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) ว่าการจัดการต้นทุนมีบทบาทสำคัญต่อศักยภาพการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สมชาย รุ่งเรือง (2560) ที่ชี้ว่าการใช้บัญชีต้นทุนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารวิสาหกิจระดับชุมชน อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างยังมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงตลาด ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ วรรณ ใจงาม (2564) ที่ศึกษาในกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหมออร์แกนิกที่ได้มีเครือข่ายการตลาดดีกว่า

อย่างไรก็ตาม การที่กลุ่มยังขาดระบบการบันทึกต้นทุนและการวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชีอย่างชัดเจน อาจทำให้การวางแผนการผลิตและการตั้งราคาขายในระยะยาวเกิดความคลาดเคลื่อน งานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในประเด็นด้านการจัดการบัญชีต้นทุน (Cost Accounting) ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มสามารถประเมินความคุ้มค่าในแต่ละผลิตภัณฑ์ และนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

จากผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นว่า ผ้าไหมอีรี่เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างความแตกต่าง (Product Differentiation) ได้ชัดเจนในตลาดสิ่งทอพื้นเมือง ด้วยคุณสมบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการตลาดและการบริหารจัดการเครือข่ายตลาด (Market Network Management) จะเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในงานวิจัยนี้ไม่ได้เป็นเพียงการศึกษาทางบัญชีเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถของกลุ่มชุมชนให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างผลตอบแทนที่ดีจากการผลิตผ้าไหมอีรี่ แต่ยังมีขาดระบบการจัดการต้นทุนที่เป็นระบบ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำบัญชีต้นทุนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถทราบต้นทุนที่แท้จริงในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิต และใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างแม่นยำ
2. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมเสริมทักษะด้านการบริหารจัดการต้นทุน การคำนวณผลตอบแทน และการจัดทำบัญชีธุรกิจเบื้องต้นให้แก่สมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
3. ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายทางการตลาดระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และพัฒนาแบรนด์สินค้าท้องถิ่นร่วมกับสถาบันการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
4. ควรมีการบูรณาการองค์ความรู้ด้านบัญชี การตลาด และการจัดการผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนระดับอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนควบคู่กับการพัฒนาชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- นราศรี ไวนิชกุล, ชุติศักดิ์ อุดมศรี. (2537). ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 5). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Porter, M. E. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. Free Press.
- สมชาย รุ่งเรือง. (2560). การใช้บัญชีต้นทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในภาคอีสาน. วารสารวิจัยเศรษฐกิจและสังคมชนบท, 13(2), 45–60.
- วรรณ ใจงาม. (2564). การบริหารเครือข่ายตลาดผ้าไหมอีรี่ในเขตอีสานใต้. วารสารอาชีวศึกษาศาสตร์, 9(1), 22–35.